

ÖTVEN ÉV

Sárga telitalpú, piros, kék és zöld pöttyökkel

Elek Lenke

Régi fényképeket nézegetünk. Barátnőm – még most is lelkesen – felkiált: neked Zierer telitalpú szandálad volt!? Akkor? Nocsak, és Gerti pulóver van rajtad, az a saját színében bordásan kötött ... Nahát!

Szüleimnek hála, no meg az estin, munka mellett végzett egyetemnek köszönhetően olykor megengedhettem magamnak az efféle hívságokat. Az első, nyolcszáz forintos fizetésemből kézzel hímzett mini kötött ruhát vettem a Váci utcában! Az elegáns Fotószalon kirakatában sokáig még a fényképem is kint volt, amelyen ebben a ruhában feszítetek. Gyakran elstáztam arra, és figyeltem, kik állnak meg a kirakat előtt...

A táskám viszont nem Pataiétól való volt, ezért mindig irigyeltem is irodalom-nyelvtan, pszichológia-filmesztétika tanárnőmet, akinek elegáns, visszafogott, minőségi holmijait egyenesen Párizsból hozta filmrendező férje.

Az a bizonyos temetési lakkcipő

A fiatalabb tanárnők és a negyedikes lányok között már kész harc dúlt: kinek sikerül megvenni az utolsó darab spanyol körömcipőt a Luxusból. Akkoriban terjedt el a hír, hogy egy olyan külkereskedő vásárolta meg a tételt, aki nem értett spanyolul, és koporsóba, sírba való lábbeliket adtak el neki. Már nem tudom, igaz

volt-e ez a szocialista külkereskedelemre kissé dehonesztáló legenda, de az én „kandírozott mandarinzselé színű” lakkcipőm évekig bírta a strapát.

Akkoriban nem voltak óriási szakadékok a pénztárcák, no meg a korosztályok – és a társadalmi osztályok! – között. Ugyanakkor – és ez nem ellentmondás – a hatvanas években elsősorban Budapesten nyílt lehetőség arra, hogy jól öltözött legyen valaki, ami annyit jelentett, hogy követi a nyugati divatot. Ehhez főleg tájékozottság kellett és igény – ez azonban milliók esetében hiányzott. Persze árura és némi pénzre is szükség volt, de hát itt nem (csak) az volt a kérdés, meg tudja-e fizetni az ember az

árat. Egy szakmunkásnőnek és egy tanárnőnek ugyanolyan sokáig kellett spórolni, mire megvehetett egy ilyen táskát, de lehet, hogy csak a pesti tanárnő tudott róla és vágyott rá. A falvakból verbuvált munkásosztály nőtagjainak többsége talán nem is nagyon tudta megítélni, miben jobb, miben más egy Patai táska, mint egy áruházi.

Mini mindenkinek, maxi – kinek is?

Az egyeduralkodó Ez a divatot kézbe véve – amelynek címlapján oly sokszor mosolygott Patz Dóri, a legendás manöken – az utókor nem kaphat pontos képet az akkori általános öltözködési stílusról, mint ahogy egy mai, lakáskultúrával foglalkozó lap sem a létező magyar valóságot mutatja, hanem annak szűk szeletét vagy inkább rózsaszínű égi mását. Mégis, ahogy kezünkbe vesszünk egy ilyen barna-fehér újságot, rögtön tudjuk, melyik évjáratról van szó. Bizonyos divathóbortok persze hozzánk is eljutottak, némelyik igen sokáig uralkodott és általánossá vált. Miniszoknyát több évtizeden

keresztül mindenki hordott, a fiatal lányok ugyanúgy, mint a negyvenes-ötvenes nők. (Érdekes módon, a maxiszoknya rövidebb életű volt, és vidéken nem terjedt el. Érthető: nem volt praktikus viselet.)

A külföldi csomagokból való vásárlás inkább az ötvenes éveket jellemezte, és persze a városi „polgárságot”. A hatvanasokban már azért el lehetett csípni az üzletekben is egy-egy jobb darabot. Tény persze, hogy ordító különbség volt a nyugati és a hazai cuccok között. A házi szabás-varrás korát éljük ekkor, aranyat ért egy ügyes kezű varrónő, aki a jellegtelen „állami áruházak” holmikat divatosná varázsolta, vagy kelméből megálmodta. Nem ártott, ha az ember maga is tudott varrni, vagy jó összekötése volt egy bizományi áruházi eladóval.

Amihez 6:3 kellett

A mára szinte eltűnt népszerűségű kötött pulóverek lelőhelyei fél százada és jó darabig a maszek kötődék voltak. Kiváltságának számított, ha valaki ilyet nyithatott:

6:3 kellett hozzá, vagy kiváló felső elvtársi kapcsolatok, vagy mindkettő. A Bozsik kötőde ilyen volt, de a Váci utcai Gerti – kapualjban lévő kirakatával – kedveltebb lelőhelynek számított a budapesti fiatalok körében. Pedig mai szemmel nézve nagyon egyszerű, csíkos vagy uni (egyszínű, mintásan kötött), kerek vagy „tviszt” kivágású pulóverek készültek a hangosan zümmögő-kattogó kötőgépeken.

Mégis nagyon menőnek tűntek, főleg egy beatkoncerten. Lányoknak engedélyezve volt ez a viselet, de a fiúk, mint tudjuk, csak öltönyben, nyakkendőben mehettek be az Ifjúsági Parkba. (Klubokban azért már nem volt ekkora szigor.) Sokáig a zenészek is csak így öltözködhetek, és nemcsak Magyarországon – emlékezzünk a Beatlesre... Az egyenfarmer-őrület ekkor még odébb van, bár a beatzenészek ennek a meghonosításában is élen jártak. A polgárpukkasztás mai fogalmaink szerint szerény mértékű volt, még ha olykor feszegette is a „hatósági” határokat.

Chanel-stílus a Váci utcából

Azt mindenki tudta, hogy a Váci utca és környéke tuti hely. A klasszikus pesti város- és divatközpont ekkor élte második fénykorát, hogy a rendszerváltás után tönkremenjen a plázaőrület miatt, és csak néhány éve térjen kicsit magához. Persze az átlagemberek nem a főleg külföldieknek, politikusefeleségeknek szóló, kirakatként funkcionáló, lényegében zárt körnek dolgozó Rotschild szalonba jártak, hiszen nem is tudták volna megfizetni.

A fiatal lányoknak meg eszük ágában sem volt paszpólos, zsebpatis, Chanel stílusú kiskosztümöt hordani, akkor se, ha jómódú volt a család.

A cipővel és a táskával már nagyobb gondban voltunk, ezeket otthon nem lehetett barkácsolni. Ekkor fedezték fel a tinédzserek meg a huszonévesek a valamilyen csoda folytán megmaradt vagy újraéledt „maszek” táskásokat és cipészeket. Az 56-ban külföldre szakadt rokonok nemcsak csomagot és lemezt küldtek, de divatlapokat is, amelyek aranyat értek. Innen másolták le a hazai butikok és műhelyek a modelleket. Ez vonatkozott a cipőkre is.

A sztárcipész

Zierer Péter volt a beatzenész körök sztárcipésze, aki mindent le tudott másolni, a legmenőbb, magas, telitalpas cipőt is. Még megvan valahol az a telitalpú sárga bőrszandálom, amelyre a mester piros, kék és zöld bőrpöttyöket ragasztott – egyenként, kézzel –, és amelyért egy vagyont kaphatnék ma

egy vintage szalonban, ha el akarnám adni, de eszem ágában sincs. A Rákóczi úti műhelybe, mint valami szentélybe látogattak el a nagy beatzenész idolk és énekesnők. Egy Zierer szandál ma is fogalom!

Az ilyen emelt talpú cipőhöz illő midi – valamely maszek varrószalón ki tudja, hol, melyik pincéjében varrt – lila (!) bőrszoknya már maga volt a csúcs. Értékeltem is...

Mi lett velük? A Patai még megvan, ugyanott, a Városház utcában, de ide fiatal ritkán téved be, hiszen a közeli Váci utcába betelepültek a világmárkák, amelyeket nagyobb presztízs hordani. Ma minden kapható Magyarországon, és ugyanakkor, mint a világ bármely nyugati nagyvárosában.

Néha, nosztalgiából benézek abba a Rákóczi úti, jobb sorsra érdemes udvarba, ahol Zierer mester fogadta klienseit. Cipőt nő ma nagyon ritkán csináltat, vagy ha igen, csak valami lábhiba esetén, hiszen óriási a választék konfekcióból. Cipészhez még csak-csak járnánk, de amikor négyezer forintba kerül egy talpalás és ötezerbe egy új pár cipő, akkor minek?

Kötődékbe senki be nem lép, kötött holmi művészlelkű, szakegyetemét végzett lányok terveznek, szűk körnek, olyan áron, ami egy művészeti alkotást megillet. De ezeket „senki nem ismeri fel”, azaz csak nagyon vékonyka értelmiségi réteg

értékeli és képes megvenni. A kilós turkálókban tonnaszámba kapható pulóver, a világ minden színében és fazonjában.

De nincs se pénzbeli, se szellemi értéke.

Gertinek meg se híre, se hamva... ●